

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta tal-11 ta' Ottubru, 2006

Citazzjoni Numru. 791/1998/1

Hydroelectric Ltd

Vs

AMC Electric Ltd

Il-Qorti;

Rat l-Att ta' Citazzjoni pprezentat fl-20 ta' April 1998 li bih is-socjeta` attrici premessi d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni;

Premess illi l-konvenuti huma debituri ta' l-atturi fis-somma ta' Lm10731.85 (liri ghaxart elef seba' mija wiehed u tletin 85c) rapprezentanti bilanc ta' prezz ta' merkanzija lilhom mibjugha u kkonsenjata;

Premess ukoll illi l-atturi, wara li kienu nfurmati minn direttur tal-konvenuti illi dawn mhux f' posizzjoni li jhallsu l-

Kopja Informali ta' Sentenza

ammont dovut, formalment talbu l-hlas mill-konvenuti permezz ta' fax, kif ukoll hargu mandat ta' sekwestru;

Premess illi l-konvenuti baqghu inadempjenti;

Premess illi dan id-debitu huwa cert, likwidu u skadut u l-konvenut ma ghandux eccezzjonijiet validi xi jressaq;

Talbet ghalhekk is-socjeta` attrici lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tiddeciedi l-kawza bid-dispensa tas-smigh ghat-tenur ta' l-Artikolu 167 tal-Kapitolu XII;

2. Tikkundanna lill-konvenuti biex ihallsu lill-atturi s-somma ta' Lm10731,85 (liri ghaxart elef seba' mija wiehed u tletin 85c);

Bl-imghax u spejjez, inkluzi tal-mandati pprezentati fis-6 ta' April 1998, kontra l-konvenuti;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess socjeta` attrici, il-lista tax-xhieda minnha indikati u l-elenku tad-dokumenti esebiti ma' l-att tac-citazzjoni;

Rat id-digriet tas-7 ta' Lulju 1998 li permezz tieghu s-socjeta` konvenuta giet awtorizzata tippresenta nota ta' l-eccezzjonijiet fi zmien ghoxrin gurnata;

Rat in-Nota ta' l-Eccezzjonijiet tas-socjeta` konvenuta, ipprezentata fl-24 ta' Lulju 1998 u li fiha eccepjet:-

1. In linea preliminari n-nullita` tac-citazzjoni billi ma giex osservat l-Artikolu 180 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili li jirrikjedi illi meta c-citazzjoni ma tigix prezentata mill-avukat jew mill-Prokuratur Legali imma mill-parti u l-parti tkun socjeta` kummercjali, ghandu jigi espressament indikat l-isem u l-kunjom ta' dak is-socju jew rapprezentant tas-socjeta` li fizikament jipprezenta c-

Kopja Informali ta' Sentenza

citazzjoni fir-registru. Fil-kaz odjern l-ufficcjal tar-registru li rcieva c-citazzjoni, indika fuqha li giet prezentata mill-attur b' hames dokumenti u affidavit meta l-attur huwa identifikabli biss bl-isem tas-socjeta` u mhux ta' persuna fizika li tirraprezentaha;

2. Illi l-pretensjoni tas-socjeta` attrici fil-konfront tas-socjeta` eccipjenti hija infondata fil-fatt u fid-dritt u ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu respinti bl-ispejjez ta' din l-istanza kontra taghha, u dan billi s-socjeta` konvenuta hallsitha l-pendenzi kollha dovuti u dak li qed tippretendi s-socjeta` attrici jirreferi ghall-merkanzija ordnata minn u konsenjata lil terzi li l-eccipjenti m' ghandhom ebda relazzjoni magghom;

3. Salvi eccezzjonijiet ohra;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess socjeta` konvenuta u l-lista tax-xhieda minnha indikati flimkien ma' l-elenku tad-dokumenti annessi man-nota ta' l-eccezzjonijiet;

Rat il-verbal tal-kawza tat-2 ta' Dicembru 1998 fejn id-difensur tas-socjeta` konvenuta rtira l-ewwel eccezzjoni tieghu;

Rat id-digriet tal-21 ta' Jannar 2000 li permezz tieghu gew nominati bhala esperti gudizzjarji l-Avukatessa Dr. Irene Bonello u l-Komputista Albert Vella sabiex ifittxu u jirrelataw dwar il-fondatezza tad-domandi attrici, wara li jiehdu konjizzjoni ta' l-eccezzjonijiet sollevati, u jaghmlu l-osservazzjonijiet kollha li ghandhom x' jaqsmu mal-kaz;

Rat ir-relazzjonijiet ta' l-esperti nominati li jinsabu a fol. 554 *et sequitur* tal-process u li gew minnhom debitament konfermati fis-seduta tal-15 ta' Marzu 2006;

Rat l-Affidavits u d-dokumenti eseblti mill-kontendenti;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat l-atti kollha tal-process;

Ikkunsidrat:

Mill-attijiet ta' din il-kawza jirrizulta illi l-fatt kostituttiv imqieghed ghab-bazi tad-dritt pretiz mis-socjeta` attrici jikkonsisti fil-fornitura ta' materjal li din ghamlet lis-socjeta` konvenuta u n-nuqqas da parti ta' din is-socjeta` tal-hlas tas-somma bilancjali domandata fit-talba. Kontra din il-pretensjoni s-socjeta` konvenuta tiddefendi ruhha b' eccezzjoni procedurali tan-nullita` tac-citazzjoni ai termini tan-non-osservanza ta' l-Artikolu 180, Kapitolu 12, aktar tard irtirata minnha (ara verbal tat-2 ta' Dicembru 1998 a fol. 121), kif ukoll, fil-mertu, illi hi hallset il-pendenzi kollha taghha u li dak pretiz mis-socjeta` attrici jirreferi ghall-merce ordnata minn, u kkonsenjata lil, terzi;

Posta hekk il-kwestjoni li l-kontendenti qeghdin jikkontendu dwarha jinghad qabel xejn illi l-principju ta' l-oneru tal-provi jesigi, skond ir-regola tradizzjonali, illi s-socjeta` attrici taghti prova ta' l-ezistenza tal-fatti favorevoli allegati minnha (*actori incumbit probatio*). Ugwalment, dejjem skond id-distribuzzjoni ta' l-istess principju ta' l-oneru tal-provi, jinkombi, imbaghad, fuq is-socjeta` konvenuta li ssostni bi provi adegwati l-fondament ta' l-eccezzjoni minnha sollevata biex tikkontrasta l-pretiza tas-socjeta` attrici (*reus in excipiendo fit actor*). Dan fejn, bhal f' dan il-kaz, is-socjeta` konvenuta tikkontrapponi difiza artikulata fuq fatti diversi minn dawk tal-bazi tad-domanda attrici u mhux limitata ghall-kontestazzjoni generika ta' l-assunt tas-socjeta` attrici. Jekk hi tonqos milli tipprovdi dimostrazzjoni xierqa tal-fatti hekk allegati minnha, il-konsegwenza hi li l-kontraprova minnha offerta tibqa' mhix raggunta. Ara **Kollez. Vol. XLVI P I p 5**;

Ferma din l-introduzzjoni tal-principju tad-dritt procedurali, huwa rikonoxxut mir-rapprezentant tas-socjeta` konvenuta

illi skond akkordju mas-socjeta` attrici, din ta' l-ahhar impenjat ruhha li tforni materjal u makkinarju ghal htigijiet ta' l-appalt li s-socjeta` konvenuta kienet qeghda tesegwixxi fil-Crown Hotel. Etienne Bonello Dupuis, direttur tas-socjeta` attrici, jikkonferma li dawn il-fornituri effettivament saru lil persuni desinjati mis-socjeta` konvenuta jew ohrajn inkarigati minnha u li kien ghad hemm bilanc x' jithallas fuq l-ahhar fatturi. F' dan hu sostenut mill-General Manager Martin Sansone (ara Affidavit tieghu a fol. 150), Jean Borg ghall-kumpanija Crown Hotels Ltd (Affidavit, fol. 143) u minn Leonard Galea, direttur iehor tas-socjeta` attrici (Affidavit, fol. 126);

Jirrizulta mir-relazzjoni peritali ta' l-espert komputista (fol. 579), fuq l-ezercizzju ta' kontabilita` kondott minnu u mill-verifiki tal-fatturi, illi dan kien sodisfatt li seta' jasal ghall-konkluzjonijiet tieghu dwar il-veracita` tas-somma mitluba mis-socjeta` attrici. Dan bhala prova li l-Qorti li nnominatu riedet taghmel permezz tieghu, a norma ta' l-Artikolu 644, Kapitolu 12. Essenzjalment, ir-relazzjoni tieghu kienet tikkonsisti minn ezercizzju matematiku bazat fuq id-dokumenti prodotti mill-kontendenti, liema ezercizzju kien verifikabbli u seta' jigi facilment emendat jekk is-socjeta` konvenuta indenjat ruhha li tindika lill-Qorti l-ezistenza ta' prova kuntrarja. Ara "**Mary Grech -vs- P. C. Joe D' Amato et**", Appell, 3 ta' Dicembru 1999. Il-konvinzjoni kuntrarja li jippreciza l-Artikolu 681, Kapitolu 12 ma gietx skossa, kemm ghaliex is-socjeta` attrici ma ressqet ebda sottomissjonijiet fir-rigward ta' dik ir-relazzjoni teknika, kif ukoll ghaliex la eskutiet lill-perit relatur u lanqas ma pprevaliet ruhha mill-fakolta lilha moghtija b' talba ghan-nomina ta' periti addizzjonali. Ara "**Philip Grima -vs- Carmelo Mamo et nomine**", Appell, 29 ta' Mejju 1998. Fic-cirkostanzi, in mankanza ta' xi konkluzjoni rragonevoli, ir-relazzjoni peritali ma tistax tigi facilment skartata. Ara **Kollez. Vol. LI P I p 390**;

Bil-kontra, kemm l-istess espert komputista kif ukoll l-espert legali (ara relazzjoni ta' din a fol. 554), ma naqsux milli jirravvizaw inkonsistenza, konfuzjoni u

kontradizzjonijiet fix-xhieda ta' Giovanni Cefalu ghas-socjeta` konvenuta (ara Affidavit tieghu a fol. 306 u t-traduzzjoni bil-Malti tat-test bit-Taljan ta' din ix-xhieda a fol. 447). Dan kif kaptat minnhom minn dawn il-ftit senjalazzjonijiet:-

(1) *Invoice* partikulari – dik numru 24214, datata 17 ta' Marzu 1998 – giet minn dan ir-rapprezentant tas-socjeta` konvenuta nkluz kemm fis-sett ta' *invoices* intestati "*riconosciute e pagate*", kif ukoll fis-sett ta' fatturi "*contestate e non pagate*";

(2) L-istess rapprezentant ittanta johloq id-dubju li certi fatturi kienu jispettaw ghall-hlas lis-socjeta` Elsolar Ltd li kkontinwat l-appalt, meta kien maghruf minn provi ohra li z-zewg akkonti kienu jinzammu distinti wiehed mill-iehor;

(3) Irrizulta li kien hemm *invoices* fis-sett "*riconosciute e pagate*" li fil-fatt il-hlas taghhom kien ghadu insodisfatt u s-socjeta` konvenuta ma ressqetx prova tal-hlas taghhom;

(4) Skond il-perit komputista, imbaghad, kien hemm nuqqas ta' kredibilita` fil-versjoni tax-xhud imsemmi in kwantu meta wiehed jghodd l-ammont ta' *invoices* kontestati mal-pagamenti li saru u l-*credit notes* jigi li c-cifra totali tisboq il-valur tal-*invoices* kollha maghdudin flimkien;

(5) Mhux biss is-socjeta` konvenuta ma hallsetx izejjed, kif hekk pretiz minn Giovanni Cefalu, talli hallset bin-nieqes ghax, kif dikjarat minn Etienne Bonello Dupuis fuq diskors l-istess Cefalu, is-socjeta` tieghu ma kienetx f' posizzjoni li thallas;

Maghmula dawn il-ftit senjalazzjonijiet, huwa evidenti illi l-effikacja probatorja li jaghmlu x-xhieda u d-dokumenti tas-socjeta` attrici hi wahda sostantiva. *Multo magis*, meta din l-effikacja tinghaqad mac-certezza li jaghmel il-gudizzju ta' verifika mill-periti gudizzjarji. Minn naha l-

ohra, il-mod kif Cefalu ghogbu jikkwalifika l-*invoices* f' dawk rikonoxxuti u ohrajn li ma humiex ma jfissirx, u ma jgibux ghalhekk, illi din is-suddivizjoni xelta minnu tekwivali ghal xi forza liberatorja tal-hlas dovut mis-socjeta` tieghu. Dan ghar-raguni illi dik l-istess klassifikazzjoni hi disdetta mir-rapprezentanti tas-socjeta` attrici, kuntrasta mill-provi attendibbli, u diskonoxxuta mill-periti nominati;

Is-socjeta` konvenuta tikkampa ruhha fuq il-hlas. Issa hu veru li, kif pacifikament akkolt, il-pagament ta' dejn jista' jigi pruvat mhux biss minn ricevuti imma anke b' mezzi ohra (**Kollez. Vol. XXXVII P I p 525**). Daqstant iehor hu veru wkoll illi min jallega l-pagament ghandu jipprovah ghas-sodisfazzjon tal-Qorti, u fid-dubju u fin-nuqqas ta' ricevuta ghandha tipprevali l-presunzjoni li d-dejn ma thallasx, jekk ma jigix pruvat, kif del resto ma sarx, b' mezzi ohra li s-socjeta` attrici hi sodisfatta (**Kollez. Vol. XXXV P III p 604** u **Vol. XLIX P II p 776**). Applikat ghall-kaz prezenti huwa manifest illi d-dokumenti esebiti u t-testimonjanza provvduta jaghmlu prova, f' dan il-kuntest, kontra s-socjeta` konvenuta dwar l-allegat estinzjoni tad-debitu;

Ukoll, is-socjeta` konvenuta ssostni b' difiza illi l-fornituri li taghhom qed jintalab il-hlas setghu saru lil terzi u mhux lilha. Tikkwerela wkoll illi certi ordnijiet ma kienux sottoskritti mill-persuni nkarigati minnhom. Apparti l-izmentita tar-rapprezentant tas-socjeta` attirci fuq dan l-ahhar punt fejn jiccara li dawk l-ordnijiet gew sottoskritti minn Salvatore Montaparto u Rosario Giangrande, impjegati tas-socjeta` konvenuta, l-assunt l-iehor li l-hlas ghall-fornituri kien jispetta lil terzi ma jinsabx konvincevolemnt ipprovat meta wiehed jirrikorri ghall-valutazzjoni tal-fatti. Ikollu jinghad imbaghad illi anke jekk, dato ma non concesso, kienet tonqos is-sottoskrizzjoni tal-persuni indikati, il-fatt li l-fornituri saru effettivament lis-socjeta` konvenuta u mhux lill-kumpanija terza, tircievi korroborazzjoni minn elementi ohra tal-provi. Ara deposizzjoni ta' Etienne Bonello Dupuis a fol. 453;

Kopja Informali ta' Sentenza

Kif taraha din il-Qorti jezistu diversi cirkostanzi, li mehudin fil-kumpless taghhom, juru li t-tezi tas-socjeta` attrici f' dan il-kaz partikolari ghandha tipprevali fuq dik tas-socjeta` konvenuta.

Ghal dawn il-motivi;

Taqta' u tiddeciedi l-kawza billi, prevja l-adoperu taz-zewg perizji u c-cahda ta' l-eccezzjonijiet tas-socjeta` konvenuta, tikkonferma adezivament l-istanza tas-socjeta` attrici u b' hekk tikkundanna lis-socjeta` konvenuta li thallasha s-somma reklamata ta' ghaxart elef seba' mija u wiehed u tletin lira Maltija u hamsa u tmenin centezmu (Lm10731.85,0) ghar-ragunijiet indikati fic-citazzjoni, bl-imghax kif miltub, u bl-ispejjez kollha ta' din il-kawza.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----